

GÖTEBORGS UNIVERSITET

**Bildlärnarnas olika roller-
En kvalitativ studie om rollen som bildlärare från ett
goffmanskt perspektiv**

Karzan Perdawidi

”Inriktning/specialisering/LAU390, LAU395
eller LSÄ600”

Handledare: Jonas Parsmo

Examinator: Lars Hansen

Rapportnummer: VT15-2480-08/Bildlärnarnas
olika roller – *en kvalitativ textanalys om rollen
som bildlärare.*

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Bildlärnarnas olika roller (En kvalitativ text analys om rollen som bildlärare)

Författare: Karzan Perdawidi

Termin och år: VT 2015

Kursansvarig institution: (För LAU390/LAU395/LSÄ600: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap)

Handledare: Jonas parsmo

Examinator: Lars Hansen

Rapportnummer: VT15-2480-08/Bildlärnarnas olika roller – *en kvalitativ textanalys om rollen som bildlärare.*

Nyckelord: lärarroll, agerande, lärare, bild, klassrum.

Syfte

Syftet med uppsatsen är undersöka bildlärarens möjligheter att bedriva undervisning i klassrummet på högstadienivå. I detta riktas fokus mot att söka ringa in olika bärande former av rolltagande som följer med bildläraruppdraget, samt i detta även undersöka hur lärarna interagerar med elever och den miljö som bildsalen erbjuder. Analysen av det empiriska materialet lägger ut ifrån den Goffmanska dramaturgiska modellen. Goffmans teori kommer även i ett andra steg användas för att ge ett vidare teoretisk perspektiv på resultatet.

Frågeställningar

- Vad kännetecknar bildlärarrollen?
- Hur använder sig läraren av den rekvisita som erbjuds i klassrumsmiljön?
- Vilka roller intar bildläraren, och vilka kännetecken förknippas med respektive roll?

Metod

Materialet består av fem lärare som undervisar i bild på grundskolan och som även arbetar som konstnärer. Metoden baseras på en intervjubaserad kvalitativ textanalys för att genomföra studien kring lärarnas upplevelser och erfarenheter utifrån den Goffmanska dramaturgiska modellen.

Resultat

Resultatet av studien visar att klassrummets miljö har starka influenser i lärarnas agerande och rolltaganden, där hen tar på sig olika roller i bildsalen såsom esteteten, ordnaren och kommunikátören.

Rollen som ordnaren innebär att läraren bestämmer över elevernas handlingar för att få ordning i klassrummet. Rollen som kommunikatör innebär att läraren kommunicerar via tal, gester och i handling med eleverna, men också via elevernas arbeten.

I ett annat steg förklaras lärarnas handlingar med hjälp av begreppet *intrycksstyrning* och olika normer som läraren förhåller sig till i sitt agerande med eleverna i bildsalen.

Förord

Jag vill här ta tillfället att tacka några personer som har stött mig under uppsatsskrivandet. Jag vill först och främst tacka min handledare Jonas Parsmo. Jag vill också tacka alla personer som jag intervjuat. Sist men inte minst vill tacka S. Roger Larsson och Amanda Perdawidi som hjälpt mig med språkhandledning.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGEFORMULERINGAR.....	2
2. TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI.....	3
2.1 TIDIGARE FORSKNING.....	3
2.2 TEORI.....	4
<i>Goffmans dramaturgiska modell.....</i>	<i>5</i>
2.2.1 Den bakre regionen.....	5
2.2.2 Den främre regionen.....	5
2.2.3 Intrycksstyrning.....	6
2.2.4 Främre regionens normer.....	7
3. METOD.....	8
3.1 VAL AV METOD.....	8
3.2 DELTAGARNA OCH URVALSRELATERADE STÄLLNINGSTAGANDEN.....	10
3.3 TILLFÖRLITLIGHET.....	11
3.4 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	12
4. RESULTATREDOVISNING OCH ANALYSVERKTYG.....	13
4.1 ATT AGERA GENOM INRAMNINGENS MÖJLIGHETER.....	13
4.2 ATT AGERA GENOM UPPTÄDANDETS MÖJLIGHETER.....	14
4.3 ATT AGERA VIA MANÉRS MÖJLIGHETER.....	16
4.4 LÄRARE I OLIKA ROLLER.....	18
4.4.1 Esteten.....	18
4.4.2 Ordnaaren.....	20
4.4.3 Kommunikatören.....	21
4.5 MASKERNAS DRIVKRAFT.....	22
4.5.1 Intrycksstyrning.....	22
4.5.2 Den främre regionens normer.....	23
5. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION.....	25
6. REFERENSER.....	29
BILAGA.....	31

1. Inledning

”All the world's a stage, And all the men and women merely players.¹”

William Shakespeare

Att världen är en scen och vi dess skådespelare, som Shakespeare påstod kan förklara varför vi gör som vi gör i vår vardag. Hur bör föräldrar agera med sina barn? Hur förväntar vi oss att bli bemötta hos myndigheterna? Hur bör en läkare vara med sina patienter? Hur agerar elever om de en morgon går till klassrummet och får se läraren i pyjamas? Det är sådana frågor som vi människor funderar över och värderar när vi handlar med andra. Låt eleverna inbilla sig att se lärare i pyjamas i klassrummet just när lektionen börjar. Det skulle vara något absolut oväntat att se något sådant där. Hur skulle eleverna reagera? Det skulle nog vara lite svårt ta läraren på allvar. Det kunde vara ett skämt, ett test eller något i den stilen, men det skulle vara svårt att ta situationen på allvar. I de specifika rummen finns det förväntningar att t.ex. läraren inte uppträder i pyjamas på sin arbetsplats. Människor spelar alltså olika roller beroende på vilka sammanhang hen hamnar i, då det finns olika förväntningar på hens agerande.

Läraryrket har precis som alla andra yrken många förväntningar, normer och regler som både lärare och elever *måste* förhålla sig till. Lärarrollen är väldigt viktig i skolverksamheten och lärarna påverkar skolverksamhet, elevens uppfostran och prestation. Lärarnas roll har nästan alltid presenterats som något heligt och en förebild för andra. Man har tolkat och definierat lärarrollen på olika sätt i tid och rum. Sociologen Durkheim har t.ex. definierat lärarrollen som något att bära den moral som finns bortom familjens och lärarens egen moral.² Även i den moderna litteraturen kan man hitta olika definitioner kring lärare som förebild. Steinberg menar t.ex. att man lär sig förebilder, därför blir nödvändigt att bli förebilder för eleverna.³ Det finns alltså regler och normer som läraren bör förhålla sig till beroende på andras förväntningar.

Det finns många aktörer som har förväntningar och krav på lärare och aktörerna kan vara på en individuell nivå men också institutionell. Även inom den politiska debatten har lärarens roll ett stort utrymme och många partier och politiker diskuterar kring lärarnas roll och skolpolitiken inom sina politiska uppdrag. Utbildningsdepartementet har t.ex. arrangerat olika projekt för skolorna att delta i för att bland annat utveckla lärarnas yrkesroll.⁴ Utbildningsdepartementet beskriver lärarrollen som en profession med social, didaktisk och teoretisk kompetens. Den sociala kompetensen beskrivs bland annat som något som skapar förtroendefulla relationer mellan lärare, kollegor och elever.⁵ Lärarrollen är inramad genom till exempel skollagen där läraren får kunskap om hur hen bör agera didaktiskt och hur hen tillvaratar teoretiska kompetenser för elevens lärande. Olika aktörer intresserar sig alltså för hur läraryrket ska formas och hur hen ska agera inom sin roll.

---

¹ Wikipedia, All the world's a stage (hämtad: 20150401)

http://en.wikipedia.org/wiki/All_the_world's_a_stage

² Bursjö, I, (2011):12

³ Bursjö, I, (2011):13

⁴ Skolverket. Att utveckla lärarrollen:5

⁵ Skolverket. Att utveckla lärarrollen:27

Trots att lärarna förväntas agera på ett sätt som går parallellt med det som skolverket kräver, agerar ändå inte alla lärare precis på samma sätt. Lärarna agerar annorlunda inom skolan trots att det finns samma krav på lärarna från skolverket och därför blir lärarna bedömda på olika sätt av sina elever. Var och en av oss har säkert hört om hur vissa lärare blir elevernas favoriter och vissa lärare är bättre eller mer trevliga än vissa andra. Det tyder på att alla lärare tar på sig samma roll som lärare men ändå olika. Läraryrket formas således av politiker, institutionen och andra aktörers förväntningar men också själva lärarens preferenser avgör hur hen bör agera.

Inom vetenskapsfältet har många forskare intresserat sig för lärarnas yrkesroll. I sin avhandling *Läraryrket och lärararbete: Fem livsberättelser* beskriver Rhöse Martinsson hur lärarnas identitet formas efter olika influenser.⁶ Författaren vill forska kring både bildandet av en yrkesidentitet och hur lärare beskriver sitt arbete. Det som hon kommer fram till är bland annat att nya möten inom olika sammanhang, privat eller professionellt, påverkar lärarnas handlingar och är förutsättningar för förändring. Som nämnts ovan finns det många andra forskare som förklarar lärarnas handlingar och agerande med hjälp av olika teoripreferenser.

1.1 Syfte och frågeformuleringar

Syfte

Syftet med uppsatsen är undersöka bildlärarens möjligheter att bedriva undervisning i klassrummet på högstadienivå. I detta riktas fokus mot att söka ringa in olika bärande former av rolltagande som följer med bildläraryrket, samt i detta även undersöka hur lärarna interagerar med elever och den miljö som bildsalen erbjuder. Analysen av det empiriska materialet lägger ut ifrån den goffmanska dramaturgiska modellen. Goffmans teori kommer även i ett andra steg användas för att ge ett vidare teoretisk perspektiv på resultatet.

Frågeställningar

- Vad kännetecknar bildläraryrket?
- Hur använder sig läraren av den rekvisita som erbjuds i klassrumsmiljön?
- Vilka roller intar bildläraren, och vilka kännetecken förknippas med respektive roll?

---

⁶ Martinsson, Eva Rhöse, (2003).

2. Tidigare forskning och teori

2.1 tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras forskare som har gjort sin studie inom fältet yrkesroll och yrkesidentitet inom olika yrken. Nedan beskrivs författarnas forskningsområden och kortfattat vad de har kommit fram till.

Magdalena Petersson skriver i sin doktorsavhandling *Identitetsföreställningar: Performance, normativitet och makt ombord på SAS och AirHoliday om identitetskonstruktion inom servicebranschen*. I den undersöker hon hur identitet konstrueras genom den yrkesroll man tar på sig. Hon kommer fram till att performativitet och identitet går hand i hand. Människors identitet är performativ och konstruktionen av identitet pågår ständigt.⁷

Olof Sundin vill i sin avhandling *Informationsstrategier och yrkesidentitet: en studie av sjuksköterskors relation till fackinformation vid arbetsplatsen*, undersöka fackinformationens sociala betydelse inom yrkespraktiken och hur fackinformationens symboliska värden påverkar yrkesidentiteter. Han relaterar enskilda sjuksköterskor till yrkesgruppens normer, värderingar och förväntningar som rör kunskapsutveckling och fackinformation. I avhandlingen kommer han fram till att yrkesidentitet dominerar på arbetsplatsen.⁸

I avhandlingen *Yrkeskulturer i möte; Läraren, fritidspedagogen och samverkan* beskriver Monica Hansen de olika yrkeskulturerna för lärare och fritidspedagoger och hur dessa två samverkar.⁹ Hansen undersöker relationen mellan två till synes orelaterade professioner och hur de arbetar i en gemensam organisation. Hansen beskriver och undersöker de yrkesroller som pedagogerna tar på sig beroende på vilken skola de är verksamma i och hur de bygger olika miljöer för sitt arbete utifrån olika perspektiv.

I sin avhandling *Lärarrollens olika skepnader; estradör, regissör och illuminatör* har Evelyn Säll gjort en kvalitativ intervjubaserad studie och visar att lärarnas bild av lärarrollen kommer att förändras över tid. Resultatet av avhandlingen visar att studenternas uppfattning av lärarrollen förändras över tid, rollerna differentieras. Evelyn Säll hävdar att det är ett tecken på större professionalism inom yrket.¹⁰

Désirée Von Ahlefeld Nisser förklarar i sin avhandling "Vad kommunikation vill säga: En iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal" hur kommunikationsprocesser beskrivs av specialpedagoger, specialpedagogernas roll i förskola och skola och om att utveckla demokratisk kommunikation. Författarens syfte med avhandlingen är att bidra till en tydligare beskrivning av specialpedagogernas roll och kunskapsområden. Han hävdar att i specialpedagogernas roll är perspektiv i kommunikation utgångspunkten och förutsättning för deliberativa dialoger inom skolan.¹¹

---

⁷ Petersson. (2003). s. 5.

⁸ Sundin, Olof (2003).

⁹ Hansen, 1999

¹⁰ Säll, Evelyn, (2000).

¹¹ Désirée Von Ahlefeld Nisser, (2009).

I doktorsavhandlingen *Digitala speglar: föreställningar om lärarrollen och kön i lärarstudenters bilder*, undersöker Eva Skåreus föreställningar om bildläraryrket vid lärarutbildningen genom att analysera hur bildlärarstudenter i digital bild gestaltar sig som lärare. Hennes empiriska material består av femtio bilder som en arena för reflektioner kring och en problematisering av yrkesrollen. Bilderna delades upp i två kategorier. ”Professionen i centrum för uppdraget” gestaltade en lärare tillsammans med andra människor i en social situation vilken refererade till en yrkesroll. ”Personligheten i centrum för uppdraget” lyfte fram personligheten, eller andra aspekter som kan rymmas i lärarrollen. Avhandlingen visar även hur lärarrollen konstrueras inom läraryrket.¹²

Inom vetenskapsfältet finns det gott om forskning inom läraryrket och lärarnas roll. Göran Brante skriver i sin studie *Lärare av idag: Om konstitueringen av identitet och roll om hur olika strukturer och mekanismer påverkar människor som är lärare, samt hur lärare agerar i förhållande till dessa*.¹³ Brante lägger stort fokus på vilka mekanismer som kan tänkas påverka, skapa möjligheter eller begränsa den sociala interaktionen mellan lärare och elever, samt hur dessa i sin tur kan påverka lärarrollen. Brante diskuterar vilka förändringar av arbetsvillkor som i sin tur skulle kunna leda till ändringar i uppenbara komplikationer inom lärarnas arbete och vilka olika mekanismer som kan bidra till uppbyggnaden av lärarnas identitet och roll. Författaren visar, genom avhandlingen hur grupper kan utveckla asymmetriska relationer, via ett kulturellt, psykologiskt och ett samhälleligt perspektiv. Han förklarar även läraryrket, liksom den asymmetriska relationen mellan lärare och elever, med hjälp av olika mekanismer såsom läroplansändringen och andra förändringar inom skolsystemet. Här kan nämnas även Goffmans forskning kring sociala handlingar och där han lägger stort fokus på individens betydelse i interaktion med andra och att jaguppfattningen kommer till uttryck verbalt eller icke-verbalt. När en individ interagerar med andra projicerar hen medvetet eller omedvetet, en situation där hens jaguppfattning spelar en viktig roll.¹⁴ I avhandlingen fokuserar Brante i makronivå för att förklara lärarnas roll inom yrket medan jag, i min studie vill lägga fokus på individens roll och förklara fenomenet på en mikronivå med hjälp av Goffmans dramatologiska modeller.

2.2 Teori

I detta avsnitt utgår jag från teorier som beskriver och förklarar människors handlingar och roller enligt Goffmans dramaturgiska modell. Goffmans teori söker med bakgrund i den så kallade interaktionistiska grenen inom socialpsykologin, skapa en modell och metod för att kartlägga samspelet mellan människor och hur identiteten fungerar i det moderna samhället. I detta tar han hjälp av teaterns värld, spelet, utövandet av olika roller på och utanför scenen. Valet av Goffmans teoretiska perspektiv är passande för studien eftersom lärare hela tiden befinner sig i samspel med elever och klassrummets miljö. Denna miljö, Utifrån Goffmans perspektiv, skiljer verkligheten från det människor gör i vardagen och innehåller många små detaljer som ingår i ett omfattande nätverk av betydelser i vardagslivet.¹⁵

Fördelen med att använda sig av Goffmans begrepp är att kunna beskriva enskilda personers olika roller där hen formas efter omgivningen. Det är ett faktum att människor måste göra och agera på ett visst sätt när hen befinner sig i specifika miljöer, men detta förklarar inte alla människors ageranden. Om detta stämde skulle exempelvis alla lärare idag agerat precis på samma sätt. Därför är det naivt att bara genom den Goffmanska förklaringsmodellen ge en

---

¹² Eva Skåreus, (2007)

¹³ Brante, Göran, (2008)

¹⁴ Goffman, (1994):210

¹⁵ Andersen och Kaspersen, (1999): 230

självklar mening till handlingar, däremot kan människors handlande fångas in med hjälp av dessa begrepp.¹⁶

Goffmans dramaturgiska modell

Goffman beskriver människans handlingar som den sociala Fasaden, en ”expressiv utrustning”, vilket definierar människans handling, hur hon uppträder medvetet eller omedvetet. Den sociala fasaden klassificeras i olika beståndsdelar såsom inramning, uppträdande och *manér*.¹⁷

2.2.1 Den bakre regionen

Den bakre regionen knyts an till ett visst framträdande och kan definieras som att den agerande bestrider och nekar till det som uppmanas av framträdandet.¹⁸ Då kan den agerande koppla av och vila från sina repliker och ta av sig rollen som hen gestaltat, då sätter bakre regioner gräns för de främre regioner, vilka jag beskriver mer specifikt under rubriken *den främre regionen*. Den agerande kan under sitt framträdande få en andhämtningspaus genom att bryta framträdandet med hjälp av den bakre regionen. Ofta känner den agerande att ingen i publiken kan komma in i den bakre regionen eftersom gången mellan den främre och bakre regionen kommer att vara stängt för publiken. Detta blir en teckning som den agerande använder som intrycksstyrning¹⁹, då den agerande vill ge andra en uppfattning om sig själv. Hur den agerande tar kontrollen över den bakre regionen spelar roll för hur rollen bedöms av andra, därför försöker individen skapa en distans mellan sig själv och de deterministiska kraven på hen.²⁰

2.2.2 Den främre regionen

Den främre regionen refereras till platsen där ett framträdande sker och kopplas även till den del av fasaden som utgör inramningen. Vissa inslag inom ett framträdande, riktar sig inte till publiken utan till den främre regionen. Den främre regionen innehåller tre element, *inramning*, *uppträdande* och *manér*, vilka jag beskriver nedan:

Goffman förklarar aktörernas handlingar genom begreppet *inramning*, dvs. människans handlingar som skådespeleri genom denna. *Inramning*, enligt Goffman, är den rekvisita som används på scenen. En inramning är bunden till särskilda platser och framträdande personer kan inte spela sina roller förrän de befinner sig på den lämpliga platsen.²¹ Människans handling styrs av den rekvisita och den miljö man befinner sig i. En lärare kan exempelvis beslagta elevens mobiltelefoner i klassrummet medan samma lärare kanske inte kan behandla eleven på samma sätt utanför klassrummet. Därför måste läraren, enligt Goffman lämna sitt framträdande när hen lämnar klassrummet. En *Inramning* handlar alltså om platser där individens roll, i sitt agerande utformas på förhand

Goffman menar dessutom att om man använder sig av termen inramning också måste ta hänsyn till den som Goffman kallar för en *personlig fasad*. Med den personliga fasaden menar Goffman att uppträdandet ger oss en social status medan manéren ger oss en roll i interaktion med andra. Dessa roller används i situationens *inramning*. En personlig fasad är den intima

---

¹⁶ Se även vidare i metodavsnittet sidan 9 för Goffman som metodval.

¹⁷ Goffman, 1994:35

¹⁸ Goffman, 1994:102

¹⁹ Goffman, 1994:103

²⁰ Goffman, 1994:105-108

²¹ Goffman, 1994:29

detalj som en individ har i sin handling oavsett vart denne person befinner sig.²² Människor agerar således på ett visst sätt oberoende av kontexten hen befinner sig i. Det kan handla om vilka ansiktsuttryck eller talmönster individen har i sitt uppträdande med andra. Gester och andra personliga och intima karaktärer ingår inom denna kategori. Dessa personliga egenskaper är antingen relativt bestående eller kortvariga. En lärare kanske exempelvis inte kan byta sitt kön eller utseende under undervisningen medan hen kan ändra sin gest från det ena ögonblicket till det andra.

Goffman menar att de stimuli som skapar den *personliga fasaden* beskrivs som *uppträdanden* och *manér*. En personlig fasad står i relation till själva personen och den hör samman med hens agerande oavsett vilken plats hen befinner sig i. Den personliga fasaden kan innehålla, ålder, utseende, hållning, sättet att prata, ansiktsuttryck, gester och liknande. Ålder är något som är oföränderligt i en individs liv medan tecken, såsom gester eller ansiktsuttryck kan under ett framträdande variera från ögonblick till ögonblick.

Goffman beskriver vidare människors handlingar utifrån begreppet *uppträdande*. Goffman menar att människan i sin vardag uppträder inom olika sociala sammanhang, situationer och plaster. Läraren kan exempelvis inte ha samma relation eller uppträda precis på samma sätt när hen kommunicerar med sina elever i ett annat sammanhang utanför lärare-elev relation som under en undervisning. *Uppträdandet* är den stimuli som fungerar för ögonblicket och förklarar den sociala statusen för andra människor om hens agerande. En lärare kan inte vara lärare dygnet runt utan tar på sig rollen i en bestämd tid och ett bestämt rum. *Uppträdandet* tar således slut när det sociala sammanhanget upphörs. När både lärarna och eleverna går in i klassrummet går de in i ett uppträdande. Läraren får en status, dvs lärarstatusen och de övriga får en elevstatus, men det upphörs då den ena aktören inte är i kommunikation med andra.

Begreppet *manér*, handlar enligt Goffman, om de stimuli som fungerar för ögonblicket och förklarar agerandets roll och det som den agerande har räknat med som ska spelas i situationen. Denna roll har den agerande tänkt igenom, hur hen ska göra i situationer som är under utveckling. Det handlar om vilken roll individen vill spela i interaktionen med andra. *Manér* förklarar människans tal, gester och fysiska framtoning.²³ Hur hen för sig är viktigt för att tala om vem hen är och vem hen vill eller förväntar sig vara.²⁴ Ageranden kan även uttrycka gester oavsiktligt eller att hen är engagerad eller oengagerad i något. Det finns ett *överlägset* och *aggressivt manér* som antyder att den agerande styr den verbala interaktionen medan ett *saktmodigt* och *undfallande manér* antyder ett agerande som låter sig bli övertalat att bli styrt av andra.²⁵

2.2.3 Intrycksstyrning

Goffman vill här beskriva och förklara individernas handlingar utifrån begreppet *intrycksstyrning*. En *intrycksstyrning* handlar om hur lärarna vill att eleverna får en hög uppfattning om dem och visar eleverna att hen besitter en stor elevkännedom.²⁶ Anledningen till att individer agerar på det sättet är att de vill kontrollera andras beteenden och reaktioner. Denna kontroll kan uppnås genom att påverka definition av situationer som de andra också kommer att formulera. Den agerande kan påverka denna definition genom att den agerande betar sig på ett visst sätt och får andra att handla i överensstämmelse med hens plan. När en

---

²² Goffman, 1994:30

²³ Goffman. (1994):30-31

²⁴ Engdahl, Emma (2009):43 f.

²⁵ Goffman. (1994):30-31

²⁶ Goffman, (1994):13

individ kommunicerar med andra, finns det regler och normer som styr hens handlande för att överföra intryck som ligger i hens intresse till andra. *Intrycksstyrning* innehåller alltså vissa normer och regler, vilka beskriver och förklarar den agerandes handlingar.

När en individ framträder i en främre region, försöker hen ge andra intrycket av att hens aktivitet behåller och förkroppsliga vissa normer i den region hen befinner sig. Normerna delas in i två grupper. Det ena normen, *hövlighetsnormen* handlar om hur individen behandlar sin publik medan hen pratar till publiken, eller på vilka sätt hen gör gester som en ersättning för den verbala kommunikationen. Den andra gruppen, *dekorum, anständighetsnormer* handlar om hur den agerande beter sig när hen befinner sig inom syn eller hörhåll för publiken.

2.2.4 Främre regionens normer

Den främre regionen som tidigare i min text handlar om den scen där aktörer uppträder och innehåller begreppen inramning och personlig fasad. Den personliga fasaden innehåller, som nämnts tidigare, *uppträdande och manér*. *Manér* spelar roll i *hövlighetsnormen*. *Hövlighetsnorm* visar på vilket sätt den agerandes gester och talmönster blir en ersättning för den verbala kommunikationen. Det som kallas för *uppträdande* spelar roll i *dekorum*, vilket innebär hur den agerade beter sig med andra aktörer.²⁷ Enligt Goffman, är det dessa normer som individer vill upprätthålla under sina uppträdanden med andra aktörer. Goffman beskriver och förklarar, via olika sorters normer människors handlingar och beteenden i sociala sammanhang. Normerna blir ett verktyg för att styra den agerandes beteende, vilket presenteras utförligt nedan. Den främre regionen har alltså vissa inneboende normer som individerna förhåller sig till.

Som tidigare nämnts delas normerna in i två olika grupper, *hövlighetsnormer* och *dekorum* eller *anständighetsnormer*. Det finns krav på *dekorum* som ställs på individen på den bakre respektive den främre regionen. Dessa krav delas in i två grupper, den *moraliska* och den *instrumentella*. Den moraliska handlar t.ex. om att inte störa andra eller blanda sig i andras angelägenheter. Den instrumentella handlar om skyldigheter som t.ex. en lärare kan kräva av sina elever. Både den *moraliska* och den *instrumentella normen* påverkar individen och dennes handlande och de ska upprätthållas för att *normerna* ska vara rättfärdiga.²⁸

Den Goffmanska teorin rör sig mellan två analytiska nivåer. Goffmans dramaturgiska modell skapar ett verktyg som hjälper oss att i en *deskriptiv* analys strukturera upp det empiriska materialet. Sedan en andra analytisk nivå där han teoretiskt - t.ex. talet om *normer* och stöd inom begrepp som *intrycksstyrning, hövlighets- och artighetsnormer* - *förklarar* de beteenden som fångats in genom den dramaturgiska analysen. D.v.s. Goffman talar om olika typer av social ordning, regler som på förhand bestämmer individens agerande. Goffmans teori blir alltså glasögon för att analysera och perspektiviserar uppsatsens innehåll och tillvägagångssätt, vilket jag utförligt beskriver i metodavsnittet.

---

²⁷ Goffman, 1994:98

²⁸ Goffman, 1994:97ff

3. Metod

3.1 Val av metod

I detta avsnitt beskrivs en intervjubaserad kvalitativ textanalys för att genomföra studien kring lärarnas upplevelser och erfarenheter utifrån den Goffmanska dramaturgiska modellen, för att förklara bildlärares agerande och rolltagande under högstadiet i klassrummet. Här beskrivs även Goffmans intrycksstyrning och normbegrepp för att perspektiviera resultaten. Samt presenteras argumentationer för tillförlitlighet. I avsnittet presenteras även hur uppsatsen byggs upp i resultatredovisningen. Teorier såsom *inramning*, *uppträdande* och *maner* är analysverktyg för undersökningen. Vid varje element kommer tankesättet förklaras för hur teorielementen appliceras på empirin.

En samtalsintervju tycks vara passande för att samla in material och genomföra denna studie. Den skapar bland annat större förutsättningar för oväntade svar till skillnad från, t.ex. frågeundersökningar. Dessutom ger den möjligheter till en direkt uppföljning av dessa svar.²⁹ Då får den som intervjuar chansen att få en bättre förståelse för respondentens avsikt och erfarenheter. Under intervjun ger lärarna konkreta exempel på situationer både i egenskap av estet och lärare. Lärarnas upplevelse av situationer de befinner sig i appliceras på Goffmans teorier om människors roller vilket i sin tur kan ge svar på frågeställningarna.

En intervjubaserad kvalitativ textanalys genomförs och behandlar yrkesrollen som bildlärare i grundskolan. En intervjubaserad kvalitativ är passande för studien eftersom den dels är helheten av texten som är central i studien, dels kan det eftersökta innehållet i texten ligga dolt i texten som kan tas fram genom en intensiv läsning av intervjun.³⁰ En noggrann läsning av texten har gjorts och textens helhet, delar och kontext som är väsentliga för uppsatsen, har tagits fram. En kvalitativ studie är rimlig för denna studie där tanken är att förstå och hitta mönster i människors sätt att resonera eller reagera.³¹ Den väsentliga delen av intervjun har systematiserats genom att *klargöra tankestrukturen* hos aktörerna med hjälp av teorin som använts i uppsatsen. Det teorinära förhållningssättet i valet av analysystemat är begreppen *inramning*, *uppträdande*, *manér* och *interaktionism*. I analys och resultat har teorinära förhållningssätt använts, vilket innebär att jag utifrån teorier ställt upp teman som belyses via empirin och det empirinära förhållningssättet formar temat utifrån det empiriska materialet.³²

I boken *interaction ritual* använder sig Goffman av observationer som metod. Detta kunde naturligtvis även varit ett lämpligt alternativt metodval i denna studie. Goffman skriver om *"face-work"* där ansiktsuttryck ger mening till människans samspel med andra.³³ Fördelen med observationer är att kunskaper tillägnas genom förstahandserfarenheter, vilket gör att en direkt observation kan förbättra förståelsen och tolkningen av situationer. En observation kan vara att föredra framför en intervjubaserad studie där lärarna berättar och beskriver situationer i andra hand, dvs. intervjuer återspeglar den enskilde lärarnas upplevelse om situationer som redan skett medan en observationsstudie gör det relativt möjligt att röra sig utanför deltagarnas selektiva perspektiv.³⁴ Användning av observationsstudier betyder inte att förkasta samtalsintervjuer eftersom det under samtalsintervjuer bland annat kan ställas följdfrågor där ett helhetsperspektiv kan formas, men också det verbalt förmedlade, att få otippade svar som

---

²⁹ Esaiasson, P, m.fl, 2010: 283-284

³⁰ Esaiasson, P, m.fl, 2010: 237

³¹ Trost, Jan., 2010:32

³² Widerberg, K, 2001: 144-145

³³ Andersen & Kaspersen, 1999: 226

³⁴ Fangen, 2005: 32-33

kan vara meningsfulla för undersökningen.³⁵ Valet att göra intervjuer istället för en observationsstudie är framför allt av praktisk natur, hänsynstagande till genomförbarhet under den begränsade förutsättningarna och ramverk som uppsatsarbetet ska hålla sig inom. Det har varit relativt lätt att få tag på lämpliga, intresserade och engagerade respondenter. Detta ställdes initialt mot begränsade möjligheter att få access till och iscensätta deltagande observationer i klassrummet. Den deltagande observationen kräver inspelningsutrustning eller andra dokumentationsmedel. Allt ska förankras hos rektor och skolläda. På högstadiet (även bland niondeklassarna) kan även antas att personer sett till forskningsetiska riktlinjer är minderåriga och därmed krävs målsmans medgivande för barnets deltagande. Allt sammantaget, med genomförande av deltagande observationer följer en rad såväl praktiska som etiska problematiker som jag kan kringgå genom intervjustudien. Det är då lättare att via lärarna genomföra studien. En annan förklaring till att varför jag inte genomförde en deltagande observation är tidsbegränsningen för uppsatsgenomförandet, medan en observationstudie blir betydelsefull i den meningen att den ger en komplex bild av människor som studeras under en längre tid.³⁶ Observationen är alltså en bra metod för studiegenomföringen enligt ett Goffmanskt perspektiv, men svårigheter som tillstånd, användning av inspelningsapparater och tidsbrist blir problematiskt vilket i sin tur leder till att en intervjubaserad studie blir att föredra.

Den dramaturigiska modellen som metodologiskt verktyg

Jag har valt den Goffmanska modellen för att kunna beskriva lärarnas rolltaganden eftersom den Goffmanska modellen är en passande metod även för intervjustudier. Goffman beskriver exempelvis att miljön som scen formar människors agerande, vilket innebär att lärarnas handlingar resulteras av det som finns i klassrummet. Även Goffmans begrepp *uppträdande* passar in som en bra studiemetod kring läraryrket där lärare i kontakt med eleverna får en specifik roll som lärare. Vidare representeras den främre regionen i klassrummet som en scen, men också den bakre regionen beskriver lärarnas agerande utanför klassrummet. De Goffmanska begreppen har således en hög relevans till lärarnas ageranden med tanke på hur klassrummets miljö formar dessa.

I bakre regioner presenteras egenskaper som inte ingår i lärarrollen och det som inkluderar lärarnas förberedelser inför lektionen. Jag kommer, genom frågorna, dels åt, hur lärarna förbereder sig, dels det som definierar lärarrollen och det som inte gör det. Rollen som estet blir ett jämförelseverktyg för att visa lärarrollen. Respondenternas svar fångar in det som kännetecknar estetrollen respektive lärarrollen. Lärarna beskriver situationer som definieras som en del av estetrollen men som ger beteenden som lärarna helst vill undvika under undervisningen. Det kan t.ex. handla om provokation som för en konstnär kan vara ett positivt medel medan det för en lärare kan vara något icke-önskvärt. Lärarna förklarar vilka beteenden de helst inte vill visa under undervisningen men som de anser vara nödvändiga i arbetet som konstnärer.

Den främre regionen kan sammanfattas i inramning, uppträdande och manér, vilket förklaras tillvägagångssättet nedan.

Inramningen är klassrummets rekvisita, dvs stolar, projektor, whiteboard men också hur t.ex. stolarna är uppställda och hur själva rummet praktiskt fungerar. Denna rekvisita knyter an till lärarrollen och påverkar estetylärarna på arbetsplatsen. Detta sammanfattar alltså skolan och

---

³⁵ Esaiasson, P, m.fl, 2010: 283

³⁶ Fangen, 2005: 32

klassrummet som helhet och andra typer av miljöer man befinner sig i, vilka definieras som scener, som, i vårt fall, påverkar lärarnas handlingar.

Under rubriken *uppträdanden* beskrivs lärarens roll i samspel med eleverna, läraren får då en status som lärare. Indelningen av rollerna ger olika möjligheter för agerandet hos eleverna och lärare, dvs. lärarens uppträdande med eleverna i klassrummet och detta agerande beskrivs på olika sätt i sammanhanget. Statusen ger alltså lärare och elever olika roller för hur de agerar och betar sig i klassrummet.

Under rubriken *manér* berörs lärarens gester och fysiska framtoning, dvs. hur lärarna, rör sig och pratar i klassrummet, samt hur dessa formar och konstruerar ett socialt fenomen i klassrummet. Här lyfter jag lärarens tankar över hur hen vill vara i klassrummet och vilka visioner läraren har om lärarrollen.

Inspelning användes som datainsamlingsmetod eftersom det gjorde det möjligt att lyssna på intervjun om och om igen och ha det i utskrifts format. Under en inspelningsintervju behöver man inte koncentrera sig på anteckningar, koncentrationen kan läggas endast på uppföljningsfrågorna. Data materialet bearbetades genom att samla in, tolka och analysera texten.³⁷ När intervjuerna var klara samlades datan in och skrevs ut. Då jag läst intervjuerna flera gånger funderade jag över vad jag sett och hört under intervjun, för att försöka få en helhetsbild. Datamaterialet tolkades med hjälp av teoretiska verktyg såsom bakre region, främre region, inramning, uppträdande, manér.

3.2 Deltagarna och urvalsrelaterade ställningstaganden

Materialet består av fem lärare som undervisar i bild på högstadieskola i en större stad och som även arbetar som konstnärer.

1. Lärare ett är sextio år och har jobbat i grundskolan i trettiofyra år.
2. Lärare två är sextio år och har jobbat inom grundskolan i fjorton år.
3. Lärare tre är femtiofyra år och har jobbat inom grundskolan i fem år.
4. Lärare fyra är femtiofyra år och har jobbat inom grundskolan i nio år
5. Lärare fem är fyrtioåttio år och har jobbat inom grundskolan i tretton år.

Syftet med att välja personer som både är lärare men som också arbetar som konstnärer är hur de ser på konst respektive lärare. Läraren som även arbetar som, eller har arbetat som esteter utanför klassrummets miljö kan förväntas ha en idé om hur estetrollen formas i undervisningen. Positionen som lärare och esteter kan tänkas underlätta för lärarna att skilja på rollen som esteter respektive som lärare, men kan även tänkas ställa till komplikationer när estetrollen krockar med läraruppdragets övriga roller. Två av högstadie-bildlärarna kände jag sedan tidigare och den tredje läraren rekommenderade den fjärde läraren det som kallas för snöbollsmetoden.³⁸ Bildlärarna valdes via ett strategiskt urval där ett litet antal bildlärare kan symbolisera en population av en beskrivning av lärarrollen som fokuseras i uppsatsen.³⁹ Det är alltså lärarrollen inom lärarnas perspektiv som fokuseras i undersökningen. Lärarnas individuella perspektiv av lärarrollen kommer att behandlas som del- eller stickprovurval i studien och detta behövs för att kunna generalisera uppsatsens resultat.⁴⁰ Urvalet består alltså

---

³⁷ Trost, J., 2014: 147-148

³⁸ Esaiasson, P, m.fl, 2010:216

³⁹ Esaiasson, P, m.fl, 2010:181

⁴⁰ Esaiasson, P, m.fl, 2010: 196

av bildlärare på högstadiet som, via resultatet, kan ge mening och förklaring till en större population.

Jag började med att ställa lite *uppvärmningsfrågor* till exponenterna. Jag förde en allmän diskussion och ställde frågor kring personuppgifter.⁴¹ Syftet med detta var att skapa en god stämning och bygga upp en bra relation för intervjun och låta informanterna känna sig bekväma i den miljö vi befann oss i, vilket i sin tur kunde leda till en bättre kvalitet av intervjun. Vi gick vidare och diskuterade kring ämnet dvs. lärarrollen. Under intervjun avbröts inte respondenterna, jag lät dem prata till punkt. Jag var försiktigt med att vara partisk i svaret till frågorna genom att lyssna noggrant, visa nyfikenhet och ge tid och utrymme för att respondenterna skulle få chansen att uttrycka sig precis hur dem ville utan att känna sig hindrade. Att skapa en bekväm miljö för respondenterna är således viktigt för uppsatsens resultat.

Efter inledande frågor arbetade jag tillsammans med respondenterna, utifrån teman för att få ett svar på de övergripande frågeställningarna, vilket formulerades i deskriptiv form under intervjun, jag använde mig av följdfrågor och visade min nyfikenhet.⁴² När det gäller val av intervjuformer skulle dessa kunna kallas för semi strukturerade intervjuer, dvs att frågorna å ena sidan inte är så strukturerade och har fasta svarsalternativ. Å andra sidan har frågorna inte så öppna svarsmöjligheter.⁴³ En semistrukturerad samtals intervju anses vara en bra metod för uppsatsen där svaren inte är helt fasta. Då kan mening skapas kring lärarnas beskrivning av sina handlingar och ageranden. Lärarnas bakre region kan tas upp här på hur lärarna beskrev sig utanför klassrummet, då svaret hade relativa svarsmöjligheter. Frågorna som intervjuerna fokuserades kring, behandlade lärarrollen genom att exempelvis försöka få veta vad som skapar och påverkar bildlärarrollen. Frågorna kretsade också kring hur dessa roller iscensätts i klassrummet och hur läraren uppträder, rör sig och talar, vilket också ger möjlighet att observera och tolka det de beskriver om sig själva. Frågorna som ställdes under intervjuerna går att se i Bilaga 1 Frågeformulär. Under intervjuerna ställdes även understödjande uppföljningsfrågor i form av "hur kommer det sig...?", "Kan du beskriva...?", Intervjun har således skapat möjligheter för respondenterna att formulera en beskrivning av rollen som bildlärare.

3.3 Tillförlitlighet

Trost menar att en av den kvalitativa studiens stora fördelar är den möjlighet som erbjuds att till att skapa förståelse för hur människor tänker, känner och upplever saker. Jag har, utifrån på förhand metodologiska premisser, dvs. det Goffmanska begreppen som verktyg, tolkat texten. Genom användningen av dessa tolkningsverktyg skapas även nya perspektiv och sätt att förstå och se på yrket som estetlärare. Jag har exempelvis ställt frågor kring klassrummets miljö för att få höra hur lärarna själva upplever att klassrummets miljö påverkar deras agerande, vilket är något som t.ex. Goffman beskriver i begreppet inramning.⁴⁴ Detta handlar t.ex. om klassrummets möblering och all annan rekvisita som finns omkring. Frågorna har ställts så tydligt som möjligt och resultatet har säkrats genom fler följdfrågor. Under intervjun används det som kallas för kongruent komponent, dvs frågor som ställs om samma sak flera gånger, fast på olika sätt för att förstå alla dess nyanser. Frågan kring möblering t.ex. har ställts på olika sätt för att få förståelse för hur rekvisitan påverkar lärarnas ageranden. En precisionskomponent tänks igenom intervjun, vilket innebär att intervjuare ska ha säkrat och

---

⁴¹ Esaiasson, P, m.fl, 2010: 298

⁴² Trost, Jan., 2014:148

⁴³ Trost, Jan., 2014:40

⁴⁴ Esaiasson, P, m.fl, 2010: 175

kontrollerat den intervjuades svar för att skapa en fördjupad förståelse av lärarens uppfattning om situationen. Detta minskar risken för en låg tillförlitlighet.⁴⁵

3.4 Etiska överväganden

Jag har varit försiktig med att lämna ut respondenternas personuppgifter och låtit de vara anonyma. Istället för lärarnas namn använder jag mig av siffror för att hålla anonymiteten som är viktig för studiens etiska överväganden⁴⁶. Inspelningen är också sparad för att bevisa att vårt resultat stämmer överens med källmaterialens utsagor⁴⁷, dvs. det som representanterna påstår och menar överensstämmer med det resultatet jag har kommit fram till i studien.

Innan intervjun påbörjades informerade jag informanterna att deltagandet var frivilligt, dvs. samtalet berörde det så kallade *informationskravet*.⁴⁸ Under samtalet talade jag om att de när som helst hade rätt att avbryta sin medverkan, vilket garanterade informanternas fria vilja att fortsätta med intervjun. Undersökningsdeltagarna har informerats om deras uppgift för projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande. Detta skedde genom att presentera uppsatsens syfte och forskningsområde kring lärarnas roll inom undervisningen. Därefter har *nyttjandekravet*⁴⁹ förklarats genom att informera den intervjuade om att den insamlade informationen inte kommer användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften.⁵⁰

---

⁴⁵ Trost, J., 2014: 131-137

⁴⁶ Widerberg, K, 2001: 141-142

⁴⁷ Hinnfors och Ekengren, 2013: 108-109

⁴⁸ Vetenskapsrådet:7

⁴⁹ Vetenskapsrådet:12

⁵⁰ Vetenskapsrådet:14

4. Resultatredovisning och analysverktyg

Syftet med uppsatsen är att utifrån den Goffmanska dramaturgiska modellen se närmare på hur bildsalen som miljö påverkar lärarnas rolltagande genom lärares erfarenheter av att agera i rollen som estetlärare. Frågeställningen syftar på vad som kännetecknar bildläraryrollen, hur läraren använder sig av den rekvisita som erbjuds i klassrumsmiljön, vilka roller bildläraren intar, och vilka kännetecken som förknippas med respektive roll.

I detta avsnitt schemaläggs och analyseras resultatet, dvs. det som informanterna har sagt har brutits ner under olika rubriker och har sedan analyserats med hjälp av uppsatsens teorier. Under varje rubrik berörs bakre regionen där lärarens handlingar, tankar och rörelse fokuseras utanför klassrummet dvs., bakom kulisserna och inför lärarnas uppträdanden. Här tar jag även upp lärarens agerande i klassrummet, ett framträdande som sker i den främre regionen. Lärarens framträdande kopplas även till den sociala fasaden, dvs. inramningen och den personliga fasaden som blir delat upp i uppträdande och manér, vilka jag senare i texten berör var och en för sig.

4.1 Att agera genom inramningens möjligheter

Inramningen är själva klassrummet, en scen för uppträdande lärare och elever. Både lärarens och elevernas handlingar styrs av olika element i klassrummet som gör att de agerar på ett visst sätt. Inramningen berör klassrummets miljö dvs hur själva klassrummet ser ut och vilka saker som finns där när lärare och elever uppträder. Det kan alltså handla om stolar, projektor, whitboard men också hur t.ex. stolarna är ställda och hur själva rummet praktiskt fungerar. En inramning i denna situation är bunden till själva klassrummet tillsammans med både lärare och elever. De framträdande personerna kan inte spela sina roller förrän de befinner sig på den lämpliga platsen.

Tanken om hur klassrummet bör möbleras, ser relativt annorlunda ut hos lärarna inom den bakre respektive främre regionen. Inom den bakre regionen visar fler av lärarna inom undersökningen andra värderingar för hur ett klassrum ska se ut. Personalrummet blir lärarnas bakre region där lärare, bakom kulisserna säger och tycker saker utanför ramarna. Lärarna kritiserar elevernas frihet att möblera hur de vill, de anser att det kan leda till kaos i klassrummet.

Jag diskuterar med andra bildlärare om elevfriheten. Att välja platser och möblera hur de vill är inte alltid bra. Det kan ibland leda till kaos och icke disciplin. De sitter fyra och fyra vid bordet och pratar mycket med varandra utan att göra sina uppgifter t.ex. ....Jag vill gärna ha disciplin i klassrummet.
(Lärare 5)

Personalrummet är en plats där lärarna kopplar av och vilar från sina repliker, där tar de av sig sina roller. Då kommer den bakre regionen fram och det gör att lärarna säger vad de själva tycker att ett klassrum bör se ut. Att begränsa möjligheten för eleverna att möblera i klassrummet går inte riktigt ihop med bildläraryrollen, menar lärarna. Ändå klagar lärarna över att detta skapar *kaos*. Personalrummet är alltså en plats bakom kulisserna där läraren tar av sig rollen som lärare och uttrycker sig utan att förhåller sig till läraryrollens inramningar.

Bildsalen skiljer sig från andra lektionsalar och är mer krävande vad gäller möblering. Det anses vara viktigt att möblera bildsalen på ett sätt som uttrycker den enskilde elevens frihet och önskan över hur hen skulle vilja möblera bildsalen.

Vi möblerar om ganska mycket i klassrummet och låter även eleverna göra det. Bildlektioner skiljer sig från många andra traditionella klassrum där de har väldigt strikt möblering. I bildämnet måste eleverna ha frihet att möblera om. Ibland vill eleverna sitta själva och jag har inga bestämda platser.
(lärare 1)

Inom den främre regionen används ommöbleringen som en metod för elevens frihet att placera själv och förklarar bildsalens karaktär. En annan lärare pekar på detsamma gällande elevplacering. Hen menar att elever får välja sina egna platser eller själva möblera men att det ska ske under en ordning.

Eleverna får möblera fritt hur de vill eller sitta vart de vill...denna frihet har med konstens karaktär att göra... men jag lägger mig i och flyttar på eleverna om det är oseriöst och ingen gör någonting. Kanske man inte ska sitta tillsammans utan då får man ju flytta om.
(Lärare 5)

Inom den främre regionen har eleverna frihet att själva möblera i klassrummet. Denna frihet kopplas till bildämnets karaktär som ger elever en gradvis frihet att placera sig själva i klassrummet så länge den bidrar till en lärande miljö. Ett liknande exempel visar att möbleringen av klassrummet påverkar undervisningens kvalitet. Möbleringen kopplas här till uppgiftsformen, dvs hur en uppgift ser ut och hur den ska genomföras.

De har olika sätt att sitta (skrattar) jag kommer på nya idéer...vissa saker kräver t.ex. biosittning, när de tecknar av bilder från t.ex. youtube. (lärare 4)

Exemplen ovan visar att möbleringen påverkar elevernas handling och prestation i klassrummet, dvs. inramningen spelar roll för hur lärare och elever agerar i klassrummet. Bildsalens inramning är präglad av konstens fria ram som alla lärarna påpekade. Både elever och lärare vill möblera klassrummet efter estetiken. En självbestämmande möblering i klassrummet går ihop med den roll som bildlärare och elever tar på sig, dvs. eleverna väljer platser och möblerar på ett sätt så att det blir en "scen" för sina uppträdanden. När eleverna sitter biosittning och tittar på en bildundervisning på youtube, tar de direkt på sig sina roller och börjar rita av. Hela miljön ger eleverna signaler att agera efter hur läraren har tänkt sig. Rekvisitan skapar en scen som både ska funka bra funktionellt och skapa en miljö som underlättar elevernas uppträdanden. Eleverna kommer alltså i kontakt med bildundervisningen där de känner sig deltagande i processen och den stödjer att eleverna spelar sina roller fullt. Det är ett sätt som minskar elevernas utrymme att klä av sig sina roller och låta den bakre regionen ta över deras agerande.

4.2 Att agera genom uppträdandets möjligheter

Här beskrivs lärarens uppträdande tillsammans med eleverna i klassrummet och detta agerande beskrivs på olika sätt i olika sociala sammanhang. *Uppträdandet* är, enligt Goffman, det stimuli som fungerar för ögonblicket och förklarar den sociala statusen i hans agerande i klassrummet, dvs läraren och eleverna får specifik status i kontakt med varann i klassrummet. Denna status ger lärare och elever olika roller för hur de agerar och betar sig i klassrummet. Nedan förklaras den bakre regionen som beskriver lärarnas uttryck och ageranden bortom klassrummets scen, respektive den främre regionen vilken beskriver lärarnas uppträdande i klassrummet.

Inom den bakre regionen blir personalrummet det forum där lärarna agerar bortom skolans ramar. Utanför klassrummet visar lärarna mer sin trötthet och skulle ha agerat olikt om det inte vore klassrummet. Lärarna menar att hen ibland vill t.ex. gråta högt i klassrummet pga. elevernas bus men rollen som lärare hindra dem.

När vi sitter i personalrummet berättar vi lärare för varandra hur trötta vi kan bli av elever som inte vill göra sina uppgifter...jag kan och får inte göra vad jag vill göra.... Ibland vill jag gråta högt i klassrummet, jag gör inte det... jag vill inte förlora min auktoritet.

(Lärare 5)

Lärarna kopplar av och vilar från sina repliker och klär av sig rollen som de gestaltar i klassrummet. De uttrycker precis vad de vill och hur de egentligen vill agera med eleverna i klassrummet. Lärarna vill inte alls låta den bakre regionen komma fram, de tillåter sig t.ex. inte att gråta högt i klassrummet, dvs att den agerande kommer inte ta någon andhämtningspaus genom att bryta framträdande med hjälp av bakre regionen. Under sina framträdanden är lärarna rädda att eleverna ska träda in i den bakre regionen därför kommer gången mellan den främre och den bakre regionen att hållas stängd för eleverna. Konsekvensen av att en lärare gråter högt framför sina elever leder till att läraren tappar sin auktoritet.⁵¹ Lärarna tar alltså av sina roller i personalrummet och vill agera på ett annat sätt än vad de brukar göra i klassrummet, men dessa tankar hör inte eleverna eftersom agerandet inom den bakre regionen inte visas inför eleverna inom den främre regionen, dvs. i klassrummet.

Den främre regionen behandlar lärarnas handlingar och agerande med eleverna i klassrummet. Läraren visar sin makt och position i olika situationer i klassrummet när eleverna inte förhåller sig till den ordning som ställs fram för en fungerande bildlektion.

När eleverna inte vill jobba så visar jag min dominerade position, genom att säga till eleverna att nu är det jag som bestämmer här.

(lärare 4)

Läraren uppträder genom att visa sin auktoritet och position för elever som inte vill jobba i klassrummet. I ett annat exempel visar det sig att läraren tar ansvar för att få alla elever att jobba med sina uppgifter under lektionstiden. Läraren vill här hålla ordning och reda i klassrummet och få eleverna att arbeta under bildlektionen.

Jag är ganska bestämd och har ju övningar för dem som inte vill jobba. Det finns andra pedagogiska ämnen för dem. De ska t.ex. teckna vi har massa olika mappar. Här har vi ett ljusbord för elever som säger att de inte kan teckna. Då får de välja andra uppgifter som rita av för att lära sig motoriken... eleverna har en viss konstnärlig frihet att välja bland uppgifterna.

(lärare2)

Läraren bestämmer över icke presterande elever genom att visa andra pedagogiska aktiviteter. Ett ytterligare exempel visar att läraren är den som håller ordning och reda i klassrummet och ansvarar för elever som inte följer uppgifterna, då har läraren makten att säga till eleverna eller till och med byta plats på dem.

---

⁵¹ Goffman, 1994:103

Jag kan säga till och flytta på eleverna om det är oseriöst och ingen gör någonting.
Kanske man inte ska sitta tillsammans utan då får man ju flytta om.
(lärare 1)

Goffman beskriver människors handlingar utifrån begreppet *uppträdande* och menar att människor uppträder inom olika sociala sammanhang, situationer och platser i sin vardag. När både lärare och elever går in i klassrummet går de som inför ett uppträdande. Läraren får en lärarstatus och eleverna, elevstatus. Genom sin roll får läraren makten att säga till ”oseriösa” elever och att flytta på dem. *Uppträdande* är den stimuli som fungerar för ögonblicket och förklarar den sociala statusen för människor om hans agerande. Exempelen ovan visar att lärarna agerar i ögonblicket. Om exempelvis en elev, enligt lärare två, inte vill jobba, sker agerandet omgående, där läraren visar eleven andra uppgifter att välja på. Ett annat exempel på hur lärare agerar för stunden är när lärare fyra vill visa eleverna sin makt och position och få dem att förstå att det är läraren som bestämmer i bildsalen.

4.3 Att agera via manérs möjligheter

Under denna rubrik kommer jag att behandla lärarens agerande vid ögonblicket vilket handlar om de stimuli som då fungerar. Begreppet *manér* förklarar lärarnas roll och det som hen har räknat med om hur hen agerar i klassrummet, dvs läraren är medveten om hur hen talar, vad hen förväntar sig att göra med eleverna och vilken gest hen kommer att ha i olika situationer i bildsalen. Det handlar också om vilken roll läraren vill spela under sitt agerande med eleverna. Begreppet *manér* innehåller alltså lärarens tal, gester och vilja i sitt agerande, vilket presenteras här nedanför.

Under den bakre regionen berörs lärarens förberedelser och tankegångar utanför klassrummet och inför bildundervisningen. Under den främre regionen berörs frågan om hur läraren vill tala, och göra gester i sitt agerande.

Under den bakre regionen berörs lärarens tankegångar utanför klassrummet kring undervisningen. Lärarna ser planering som ett av de elementen som gör att en undervisning lyckas. En planering sker nästan alltid utanför klassrummet, dvs bakom kulisserna. En lektionsplanering formas med hjälp läroplanen av de pedagogiska internetsidorna, böcker och i samtal med andra lärare.

Jag diskuterar med andra lärare i området och byter kunskap om hur vi kan göra det bättre för eleverna..... En bättre planering ger bättre resultat...
(Lärare 5)

Bra planering, enligt lärarna som intervjuats, ger således bättre elevprestation. I ett ytterligare exempel menar lärare tre att en bra planering och bra förberedelser uppmuntrar elevernas kreativitet.

Bättre planering förbättrar elevernas prestation. Jag går in på lektion.se och där får jag inspiration för vissa uppgifter... jag känner att en bra förberedelse gör att eleverna blir mer kreativa... lärare kan skapa kreativa elever via genomtänkta uppgifter.
(Lärare 3)

Som ovanstående citat visar handlar den bakre regionen bland annat om bildlärares förberedelser inför bildlektioner. En bakre region handlar här om hur läraren förbereder sig inför olika sorters uppgifter och vilka metoder de planerar att använda för att genomföra det på förhand tänkta agerandet. Lektionsplaneringen förekommer alltid utanför klassrummet och

representerar den bakre regionen. Ofta, men inte alltid känner den agerande att ingen i publiken kan komma in i den bakre regionen eftersom gången mellan den främre och bakre regionen kommer att vara stängt för publiken. I detta fall vill läraren vara öppen och välkomna eleverna till sin bakre region. Läraren vill, genom att presentera uppgifter visa hur och på vilket sätt hen vill presentera lektionsuppgiften för eleverna. Lärarnas planering, som ett färdigt recept visar hur undervisningen ska se ut, vilket genomförs direkt på klassrummets scen, dvs. i den främre regionen.

I klassrummet som scens främre region har läraren viljan att medvetet agera på olika sätt och detta beroende på situationen. Läraren använder sig av olika metoder och sätt för att agera med eleverna. Gester eller vilken tonfall, till exempel kan visa vad läraren kräver av eleverna.

-Jag agerar på allt mellan himmel och jord. Om de inte lyssnar för att ta del av kunskapen, då visar jag mer makt, dominerande position.
+Hur visar du din position?
-Jag höjer till exempel min röst eller slår hårt i bordet så att eleverna vaknar till.
(lärare 4)

Att agera på olika sätt är något som läraren har räknat med. Läraren har sin metod, såsom att höja rösten för att få eleverna att gå med på hans krav. I ett annat exempel visar läraren viljan att vara den som inspirerar eleverna genom att prata med dem och ge respons på deras arbete.

-Jag vill inspirera, skapa kreativitet och ge dem feedback och personlig respons om hur ett arbete kan presteras bättre.
+Hur inspirerar du dem?
-Genom olika genomtänkta uppgifter. En övning som heter telefon cirkeln, man bygger på cirkeln och sen ser man någonting som eleverna väljer att av detta och jobbar vidare(/som eleverna väljer att jobba vidare med?).
(Lärare 3)

Inspiration, kreativitet och personlig respons blir ett mål som lärarna medvetet sätter upp för sig själva och har genomtänkta uppgifter för eleverna att kunna nå. Vidare presenterar en annan lärare hur hen vill vara som lärare och vilken roll hen vill ha bland eleverna. Läraren vill vara den som får eleverna att komma igång med sina arbeten och lära sig något nytt.

-Jag blir nöjd när jag känner att jag hjälpt eleverna att komma igång att jobba....de frågar...jag går runt och hjälper dem individuellt .....jag blir nöjd när eleverna känner att de har lärt sig någonting om det som vi håller på med och de kommer till en sån här aha upplevelse.
(lärare 2)

Läraren vill få igång elever, dvs. lärarens handling är en tankegång som läraren medvetet har tänkt igenom. I det ovanstående citatet visar läraren hur hen vill vara i klassrummet. Enligt Goffman handlar manér om hur, i det fallet, läraren vill vara i sitt uppträdande med eleverna. Läraren vill visa sitt manér genom att ha medvetenhet om hen *agerar mellan himmel och jord*. Det beror helt på det som händer mellan lärare och elever i bildsalen. När läraren kräver att eleverna agerar på ett visst sätt, visar hen sin dominerande position för att få eleverna med på banan. Även i mitt andra exempel visar läraren manér, dvs. hur läraren vill inspirera eleverna och ge personlig feedback. Också i exempel tre kännetecknas lärarens manér genom kraven på sig själv och sitt agerande med eleverna. Manér kommer till uttryck när läraren kan få eleverna att få en *aha upplevelse*. Med andra ord har läraren en tanke över vad hen ska göra för att kunna inspirera elever när hen befinner sig i klassrummet. Läraren agerar alltså med

hjälp av sitt manér och har räknat med vad som kan ske och vilka roller hen tar på sig i olika situationer.

4.4 Lärare i olika roller

4.4.1 Esteten

Här presenteras vad som kännetecknar läraren som estet och hur estetrollen träder in under bildlektionen.

Förutom skillnader, finns det även gemensamma drag mellan estetik och bildämnet som i sin tur påverkar lärarrollen. Det kan kännetecknas via den kreativa produktionen, dvs. att måla rita eller gestalta idéer. De gemensamma dragen för estet och lärarrollen ger en slags flexibilitet under bildlektionen, vilket leder till att estetrollen lättare träder in på bildlektioner. Men som lärare kan det vara svårt att känna igen och skilja rollerna från varandra. Bildsalen är alltså en plats där en del av de konstnärliga dragen hos bildlärarrollen ingår, vilka kan komma till uttryck via t.ex., kreativitet, teckning eller måleri.

Även *inramningens* första och andra exempel, andra exemplet under *uppträdandet* och första och andra exemplet under *manér* kommer in på estetikens frihet under bildlektioner. Lärarrollen låter eleverna, delvis, röra sig och möblera fritt i klassrummet, vilket gör att bildlärarna tar på sig en estetroll. Elevernas frihet att ommöblera hur de vill, är ett gemensamt drag för estetikens, enligt bildlärarna. Estetikens anda lever under bildlektionerna som i sin tur påverkar elevernas uppträdanden. Lärarrollen blir således ett med estetrollen under bildlektionens frihet. Det kan absolut leda till en konstnärlig gestaltning men risken kan också uppstå att elever och lärare tappar bort gränserna på grund av det som nämnts ovan, dvs. bildlärarnas grå-zons problematik. Esteternas fria vingar kan alltså leda till en icke-fångbar roll som skulle passa klassrummets regler och normer.

Estetens roll kan även begränsas av lärarrollen. I de första två citaten, under rubriken bakre region gör lärarna ett aktivt val, att vara lärare och inte estet under sina bildlektioner. Exempelen kopplar esteten till provokation och det radikala och visar oss också att provokation och att vara radikal är något som läraren inte ska vara, dvs. läraren ska vara oprovocerande och icke radikal. Men detta visar sig, i sista exemplet under samma rubrik, vara problematiskt och även något som kan vara icke hanterbart. Esteten har alltså andra uppdrag än lärarna såsom att vara provocerande, vilket kan tolkas som något som går emot den samhälleliga normen.

4.4.1.1 Esteten mellan den bakre och den främre regionen

Denna handlar om lärarens agerande som inte tillhör lärarrollen i klassrummet. Det kan röra sig om omedvetna handlingar, tal eller gester som kanske inte passar in i rollen för framträdandet. Här beskrivs lärarnas framträdande i klassrummet och hur lärarna handlar och agerar bakom kulisserna, alltså utanför klassrummet. Det som här kan tas som lärarens bakre region, innehåller bland annat estetrollen och de konstnärliga egenskaperna hos lärare, vilka inte är en del av bildlektionens innehåll. Det som skiljer estetrollen från lärarrollen kan upprepa sig hos lärarna under bildlektioner, vilket kan vara utanför lärarens beräkningar. Det är alltså något som läraren inte har tänkt sig att göra och är något som inte tillhör lärarens framträdande i klassrummet men som ändå framträder. Goffman menar att både bakre och främre region sätter gränser för varandra. Antingen kan t.ex. läraren koppla av och stundtals ta av sig rollen som hen gestaltat i klassrummet, men gestaltningen som läraren gör i klassrummet fortsätter även bakom klassrummets kulisser.

Lärarna skiljer estetrollen från lärarrollen och hävdar att lärarrollen inte är provocerande eller radikal, lärarrollen definieras som någon som inte undviker den samhälleliga normen. Att överträda normer i samhället kan vara opassande för lärare och kan få dem att hamna utanför lärarrollen.

En riktig konstnär tycker jag är den som gör konst för att provocera och väcka frågor.... Jag som lärare kan inte uppföra mig som konstnär i klassrummet.
(lärare 2)

Ett annat exempel nedan visar dels den bakre regionen och hur den bakre regionen begränsar den främre i lärarrollen, där lärarna skiljer lärarrollen från estetrollen. Lärarrollen definieras som personer som har liberala attityder och inte kan vara radikala. Att vara radikal som lärare ger konsekvenser i samhället som kanske riskerar lärarens position i sitt framträdande.

En trovärdig lärare får inte vara för radikal. Jag kan inte som konstnär sitta och rita stora könsgejer (skrattar) eller vara politisk radikal. Om föräldrarna fick reda på det, så hade det inte fungerat.
(lärare 2)

Även här fortsätter lärarens estetroll att tillhöra den bakre regionen för hen själv och låter inte barnens föräldrar se den bakre regionen. Enligt Goffman upplever den agerande att ingen i publiken kan komma in i den bakre regionen eftersom gången mellan den främre och den bakre regionen kommer att vara stängd för publiken och detta blir något som den agerande använder för intrycksstyrning. Läraren vill alltså styra föräldrarnas uppfattning om sig och visar sig på så sätt för föräldrarna, att lärarens bakre region är en del av hennes främre region. Genom detta beteende vill läraren kontrollera föräldrarnas intryck av sig, dvs. intrycksstyrning. Läraren påverkar föräldrarnas uppfattning genom att hen håller sig borta från provocerande bilder och radikala uppfattningar, då får läraren föräldrarna med sig. Att ha kontroll över den bakre regionen spelar roll för föräldrarnas intryck av läraren. Därför försöker läraren skapa en distans mellan sig själv och de deterministiska kraven på sig. Vissa beteenden såsom provokation och radikala attityder är alltså inte önskvärda för lärare. Nedan förklaras paradoxen och oförenligheten mellan den bakre och den främre regionen.

I exemplen ovan visar det sig att den bakre regionen begränsar den främre regionen för lärarna. Lärare 4 menar att hen säger och gör vissa saker som kanske är mer konstnärliga och som kanske inte riktigt passar ihop med lärarrollen men att hen gör dem ändå.

Jag gillar att provocera elever..., jag kan skoja om könsmonster ibland.
(lärare 4)

Enligt samma lärare är provokation lärarnas andra sida och något som lutar mer åt den konstnärliga rollen, hen menar också att lärare har en annan roll som skiljer sig från konstnärernas provokationer. Det kan definieras tillhöra lärarens bakre region eftersom hen nekar detta beteende. Lärarna ska alltså hålla sig borta från provokation, men ändå provocerar hen. Detta beteende är enligt Goffman något som en agerande i uppträdande gör under korta stunder och är en slags andhämtning att bryta framträdande med hjälp av bakre regionen. Den bakre regionen passar således inte in i lärarnas främre region men den bakre regionen kan ändå framträda genom provokation i detta fall.

4.4.2 Ordnaren

Under denne rubrik beskrivs läraren som en ordnare i klassrummet. Här beskrivs även svårigheterna att kunna hålla ordning och reda i klassrummet pga. estetfrihetens paradox med skolans inramningar.

I andra exemplet under rubriken inramning visar läraren att lärarrollen också innebär att hålla ordning och reda i klassrummet. Det är läraren som låter eleverna välja och möblera om i klassrummet eller bestämma genom t.ex. en *biosittning*. En position där elever sitter biosittning kan leda till ordning som i sin tur kan underlätta elevprestationen. Rent praktiskt kräver en biosittning att eleverna ska kunna genomföra uppgiften. Kraven på en viss elevposition definieras som ordningen i klassrummet. Läraren bestämmer alltså över elevernas handlingar för att få ordning i klassrummet.

Även under begreppet uppträdande kännetecknas lärarrollen som en klassrumsordnare. I första exemplet vill läraren hålla ordningen via sitt tal till eleverna och försöker få dem att utföra sina uppgifter. Lärarens uppmaningar är en av de metoderna som kan få eleverna in i ett elevuppträdande. Att eleverna blir påmind om sina roller som elever och upplever lärarens roll som ansvarig för ordningen, leder förhoppningsvis till att eleverna uppför sig inom klassrummets ramar och regler. Lärarens roll innefattar således att vara en ordnare via uppmaningar för att hålla ordningen i klassrummet bland annat.

Också i andra exemplet visar sig läraren vara en klassrumsordnare. Om inte eleverna utför uppgifter blir de tillsagda att göra andra uppgifter, vilket antyds i det andra exemplet under rubriken uppträdande. Där skickar läraren eleven till ljusbordet att rita där. Eleven blir här också påmind om sin roll som elev och bör uppträda som en elev bör agera, vilket innefattar elevens arbetsgång och process. Lärarens roll som ordnare handlar inte bara om att få alla elever att utföra samma uppgift utan ordnaren kan ge eleven valmöjligheter, eleven väljer ljusbordet att rita på, t.ex. om hen inte vill jobba enligt just det här lektionsupplägget, vilket även kan kopplas till estetrollens karaktär som handlar om frihet, om vilka metoder och hur en idé gestaltas. Läraren ordnar alltså klassrummet med hjälp av olika metoder.

Även i mitt tredje exempel, under rubriken uppträdande, vill läraren tränga in eleverna i en *komplett elevroll* där elever ska arbeta med sina uppgifter. Genom att byta plats på eleverna får de en signal som anger hur de *måste* uppträda i klassrummet. Eleverna blir påmind om sin elevposition respektive lärarens position. Att flytta på elever för att få dem att komma igång kan kopplas till en *inramning* på mikronivå där eleverna får en ny scen på den stora scenen, fast med samma önskvärda roll, dvs. eleven får en annan plats i bildsalen där hen kan uppträda som elev. Lärarens roll handlar alltså om ordning och reda i klassrummet via metoder såsom att ge eleverna andra uppgifter och byte av miljö för att få dem att komma igång med sina arbeten.

Dessa exempel beskriver lärarens roll som en ordnare och visar att ordningen har en stark koppling till uppgiften, dvs. ordning och reda kan synonymeras här med elevprestation i bildämnet. I andra exemplet under uppträdandet visar lärare två sin roll som ordnare som säger till eleverna, *det är läraren som bestämmer när eleverna inte jobbar*. Det är alltså när eleverna inte genomför sina uppgifter som läraren reagerar. På samma sätt visar exempel tre, under rubriken uppträdande, att läraren vill hålla ordning och reda genom att *visa eleven andra pedagogiska uppgifter*. Vidare kopplar läraren, i exempel fyra under samma rubrik, ordningen till prestation genom att flytta på elever som inte jobbar. Även i första exemplet under rubriken manér vill läraren ordna i klassrummet genom att höja rösten eller slå i bordet.

Ordningen är alltså något som läraren är ansvarig för och är starkt relaterad till elevprestationen inom bildämnet.

4.4.3 Kommunikatören

Här berörs lärares roll som kommunikator, där hen kommunicerar med elever för att bland annat förmedla ämneskunskap genom feedback, respons, samtal eller andra uttrycksformer.

Läraren är hela tiden i kommunikation med eleverna i klassrummet. En kommunikation beskrivs på många olika sätt. Den handlar om att läraren vill få ordning och reda i klassrummet genom att kommunicera med eleverna för att få dem att förstå vad läraren vill av eleverna. För det första kan lärarens kommunikation förklaras via t.ex. gester när t.ex. läraren slår i bordet för att eleverna ska vara tysta eller arbeta med sina uppgifter. För det andra kan det handla om en visuell kommunikation där läraren kommunicerar med elevens arbete och eleven. För det tredje finns den verbala kommunikationen som formas i form av uppmaningar som t.ex. att höja rösten för att hålla ordning och reda i klassrummet. Men en verbal kommunikation kan också vara den kommunikation som råder då läraren ger respons på elevarbeten. Läraren kommunicerar alltså ständigt med eleverna på olika sätt.

Läraren kommunicerar på olika sätt med eleverna för att slutligen göra en lärande kommunikation, vilket innefattar lärarnas roll i en kommunikation med eleverna i bildsalen. Lärarens kommunikationer sker i olika steg och för olika ändamål. För att få fram elevprestation kommunicerar läraren på ett sätt som kan få elever att träda in i elevrollen. Denna kommunikation beskrivs som en *ordningskommunikation*, där läraren ordnar klassrummet för att skapa en miljö, få eleverna att genomföra sina uppgifter, detta blir i sin tur ett underlag för att läraren ska kunna få elevresultat. Läraren måste också ha ett underlagsarbete för att kunna kommunicera med sina elever via t.ex. personlig respons och bedömning, som i sin tur kan leda till lärande. Lärarens kommunikation har alltså i syfte lärande genom andra kommunikationsmetoder.

Under arbetens gång kommunicerar läraren med elever genom att hitta och presentera uppgifter där eleverna får inspiration för sina presteranden. Läraren måste kommunicera med eleverna för att kunna presentera exempelvis en telefoncirkel som beskrivs i det andra exemplet under begreppet manér. Vad eleverna gör med telefoncirkeln visar den kommunikation som läraren har med eleverna under arbetsprocessen. Att rita en telefoncirkel har ingen betydelse i sig utan den blir betydelsefull när läraren förklarar på vilket sätt elever ska genomföra uppgiften, dvs uppgiftens innehåll presenteras för eleverna via en tal-kommunikation. Denne kommunikation kan beskrivas som en slags *vägledningskommunikation*, där syftet med kommunikationen är att förklara och vägleda eleverna inför uppgiftsprestationen.

Läraren överför kunskap via kommunikation med eleverna. I andra exemplen under manér kommunicerar läraren med eleverna via personlig respons. Läraren behöver kommunicera med eleven och se elevens arbeten för att kunna förstå vad hen har gjort och hur hen tänker kring sitt presterande. För att en respons ska kunna ge kommunikationen en mening behövs elever, elevarbeten, lärare och lärarens kunskap. Med andra ord krävs elevarbeten för att läraren ska kunna ha något underlag att ge respons på. Läraren ska också ha kunskap om eller tankar kring hur ett bra arbete kan se ut och hur det kan bli bättre. I en respons överför läraren den kunskapen som hen har om eleven via elevens arbete. Den här typen av kommunikation kallas här för *kunskapsöverföringskommunikation*. Det handlar om lärarens kommunikation, en överföring av kunskap från lärare till elever via bilduppgifter.

4.5 Maskernas drivkraft

Här beskrivs lärarnas handling enligt den Goffmanska modellen, och förklarar lärarnas handlingar, dvs varför läraren gör på ett visst sätt. Nedan förklaras driften bakom lärarrollen via både intrycksstyrning och olika normer som läraren förhåller sig till.

4.5.1 Intrycksstyrning

Här beskrivs handlingar utifrån begreppet *intrycksstyrning*. *Intrycksstyrning* förklarar hur individer vill ge andra en hög uppfattning om sig själva eller visa att de har en stor kännedom om andra. Anledningen till att läraren agerar på det här sättet är att hen vill kontrollera elevernas beteenden och reaktioner av sig själv. Denna kontroll kan uppnås genom att påverka definitioner av situationer som de andra också kommer att formulera. När lärarna framträder i en främre region försöker dem ge elever intrycket av att hens aktivitet behåller och förkroppsligar vissa normer inom regionen hen befinner sig i.

I exemplen under rubriken uppträdande visar det sig att positionerna i klassrummet är uppdelade, dvs, elevposition och en lärarposition. Detta samspel är något självklar för eleverna genom att erkänner sig som elev i det samspelet, d.v.s. en elev ska vanligtvis jobba med sina skoluppgifter under undervisningstiden. Lärarna vill även utföra en intrycksstyrning genom att ge eleverna intrycket att det är läraren som bestämmer i klassrummet och som visar vilka roller eleverna ska framträda med. Eleverna visar att de har accepterat lärarens status när hen kan flytta på elever till andra platser eller skicka eleven till ljusbordet där eleven hamnar i andra pedagogiska handlingar såsom att rita med hjälp av ett ljusbord. En kännande av positionindelningarna är alltså nyckeln till uppträdande för både lärare och elever i klassrummet.

En intrycksstyrning sker via olika signaler från lärare till elever. Dessa signaler är som en väckarklocka för eleverna där de blir påmind om sina roller. Signalerna kan ge upphov till elevomflyttning eller att skicka elever till ljusbordet, till exempel, för att påminna eleverna om att de ska förhålla sig till ämnets ramar trots att ämnets innehåll skiljer sig från estetikens karaktär där hen fritt kan välja bort prestationen i stunden. Elevers frihet att t.ex.. fritt kunna möblera om i klassrummet, öppnar dörren för den fria esteten i klassrummets ramar och regler. Inställningen till bildämnet som konstnärlig karaktär, kan faktiskt få eleven att tappa sin position och sitt uppdrag i klassrummet. Detta skapar en miljö där eleverna låter sig styras av sina känslomässiga inställningar, vilket i sin tur kan leda till att hen inte vill arbeta med sina uppgifter. Det som Goffman definierar som att ett uppträdande är den stimuli som fungerar för ögonblicket och förklarar människors sociala status och hens agerande, kommer inte att fungera och förklara sociala statusen för varken lärare eller elever om sina ageranden på ett adekvat sätt, utan de kommer att tappa sina roller i detta uppträdande i den sociala statusen. Den sociala statusen kommer däremot att vara meningsfull då eleverna känner skyldighet att fullfölja uppgiften. En intrycksstyrning blir alltså lärarnas hjälpmedel för att aktörerna ska spela en önskvärd roll i sitt uppträdande.

Även i exemplen under rubriken manér visar det sig att läraren, genom gester och sitt tal, vill påverka situationen som är under utveckling i klassrummet. Via en *intrycksstyrning* vill läraren att eleverna får en stor kännedom om sig själv och även visa eleverna att läraren har en stor kännedom om dem. Detta påstående visas i det första exemplet, där läraren höjer sin röst eller slår i bordet som en metod för att nå det hen har tänkt genomföra med sina elever. Läraren höjer sin röst när eleverna inte vill lyssna. Rösthöjningen blir en signal för intrycksstyrning för att väcka elevernas känsla för lärarens dominerande manér. Även i det

andra och tredje exemplet under rubriken manér och även i det första och tredje exemplet under rubriken uppträdande, använder läraren sitt manér genom att tala till eleverna. Lärarens tankar för hur ett uppträdande ska se ut i klassrummet, är ganska klara och tankarna formuleras genom att ge eleverna *feedback* via talet. Metoden för att vara nöjd formas i lärarens tal i exempel två och tre under manér. Metoden för att vara nöjd kan, i just det fallet, definieras som lärarens manér, eftersom läraren har tanken att inspirera eller att ge elever en aha-upplevelse. Detta leder till att läraren inte påförhand vet hur elever kommer att uppnå denna upplevelse, utan det är genom en individuell hjälp eller respons från lärare i specifika situationer i utveckling mellan läraren och eleverna. Lärarens tal och gester definieras som manér och används således på olika sätt för att läraren ska uppnå det som hen har tänkt göra tillsammans med sina elever.

4.5.2 Den främre regionens normer

Det finns normer för hur lärarna bör agera i klassrummet. Två av dessa som här valts att ta upp är *Hövlighetsnormer*, *dekorum* eller *anständighetsnormer*. Individerna ställer vissa krav på *dekorum* inom den främre regionen. Dessa krav är *moraliska* och *instrumentella*. Den moraliska normen handlar om att läraren inte ska störa elever eller blanda sig i elevernas angelägenheter. Den instrumentella normen handlar om skyldigheter där läraren är skyldig att reagera med eleverna som ledare eller göra elever skyldiga att följa de befintliga reglerna i klassrummet.

Lärarna har påpekat att bildämnet kräver en viss frihet i klassrummet, såsom att t.ex. låta elever fritt möblera i klassrummet. Lärarna står, till en stor del, för ett moraliskt krav inför elevernas val om hur de ska möblera och vart de vill sätta sig. Det ligger alltså i bildämnet karaktär att ge frihet till elever. Läraren ska respektera denna frihet utan att lägga sig i elevernas angelägenheter.

Lärare kan agera efter den instrumentella normen om situationen kräver. Lärare fem visar att hen kan flytta på *oseriösa* elever som inte vill jobba. Läraren får makten att flytta på elever genom den befintliga normen som både lärare och elever vet om, dvs. att klassrummet är en plats där elever ska genomföra sina skoluppgifter. Den instrumentella normen begränsar den moraliska normen via lärarens auktoritet. Även det som lärare fyra påpekar, att hen kräver en biosittning för att genomföra uppgiften, kan kategoriseras som en instrumentell norm där läraren gör eleverna skyldiga att göra på ett visst sätt, dvs. att sitta enligt en biosittningsposition. Alla exempel under rubriken uppträdande visar att den instrumentella normen får en stor plats inom lärarnas handlingar. Lärare två tvingar, via den instrumentella normen, icke-presterande elever att göra andra pedagogiska uppgifter där läraren erbjuder elever som inte kan teckna ett ljusbord. En instrumentell norm är alltså en norm som ger lärare makten att göra eleverna skyldiga att agera enligt läraren.

Hövlighetsnormen är den norm som innebär hur läraren behandlar eleverna medan hen pratar med dem och på vilka sätt hen gör gester som är en ersättning för den verbala kommunikationen. Under rubriken manér menar lärare fyra att slå hårt i bordet är en signal för att få eleverna att se lärarens dominerande position. Lärare fyra vill via *hövlighetsnormen* genomföra en instrumentell norm och då få eleverna att följa normen och utföra sina uppgifter. En *hövlighetsnorm* innehåller alltså lärarens gester och tal, vilket kan förstärka den *moraliska normen* eller den *instrumentella normen*, då eleverna får möjlighet att agera på ett visst sätt.

Sammanfattningsvis kan lärarnas handling förklaras med hjälp av både intrycksstyrning och den främre regionens normer. Under en intrycksstyrning vill läraren ge eleverna en bra

uppfattning om sig själv och även visa eleverna att hen har en bra kännedom om dem. Läraren visar sin intrycksstyrning via uppmaningar, tillsägelser eller handlingar, vilket visar att läraren t.ex. kan flytta på elever som inte vill jobba eller ge icke-presterande elever andra pedagogiska uppgifter. I den främre regionen använder läraren sig av olika normer för sitt agerande. Med den moraliska normen vill läraren ge sina elever friheten att agera i klassrummet. Lärarna använder sig också av den instrumentella normen som representerar kursplan och det som elever måste lära sig under lektionstiden, vilket kan stå i konflikt med den moraliska normen och begränsa elevernas frihet. Både intrycksstyrning och främre regionens normer är alltså motoriken bakom lärarens handlingar i klassrummet.

5. Sammanfattning och diskussion

Syftet med uppsatsen är undersöka bildlärarens möjligheter att bedriva undervisning i klassrummet på högstadienivå. I detta riktas fokus mot att söka ringa in olika de bärande former av rolltagande som följer med bildläraruppdraget, samt i detta även undersöka hur lärarna interagerar med elever och den miljö som bildsalen erbjuder. Analysen av det empiriska materialet lägger ut ifrån den goffmanska dramaturgiska modellen. Goffmans teori kommer även i ett andra steg användas för att ge ett vidare teoretisk perspektiv på resultatet. Frågeställningarna syftar på:

- Vad kännetecknar bildlärarrollen?
- Hur använder sig läraren av den rekvisita som erbjuds i klassrumsmiljön?
- Vilka roller intar bildläraren, och vilka kännetecken förknippas med respektive roll?

Under detta avsnitt ställs frågeställningarna i relation till uppsatsens resultat. Nedan beskrivs bildsalens miljö och den rekvisitan som påverkan av lärare, lärarens uppträdande, manér. Det som kännetecknar lärarrollen och lärarens handlingar förklaras. Därefter följer en diskussion kring studiens resultat.

Rekvisitan upptar en stor plats i bildämnet och påverkar lärarrollen i stort, undervisningsformen, bildsalens miljö och kvalitén på undervisningen. Vissa lägen såsom t.ex. möblering i klassrummet eller en bio sittning, anses vara ett måste för att få en bra kvalitet på undervisningen. Rekvisitan blir också den signal som påminner elever och lärare om deras roller. Låt säga att eleverna har konstmaterial och lärare i bildsalen, då hamnar både lärare och eleverna i sina specifika roller. Det som vill sägas här är att en bildsal utan konstmaterial och allt som rör den rekvisita, gör det svårare för elever att prestera sina uppgifter och ta på sig sin roll som elev fullt ut. Rekvisitan påverkar undervisningens form och kvalitet starkt, vilket direkt har kopplingar till bildlärarrollen.

Relationen till rekvisitan i klassrummet ger olika sociala utfall i bildsalen. Själva bildämnet har i sin karaktär att ge elever mer frihet för att t.ex. möblera i bildsalen. Meningen med att elever själva ska få möblera hur de vill har mycket med frihet inom konsten att göra. Denna frihet gör inte alltid att lektionen lyckas utan det kan tvärtom öka stök och prat mellan elever och föra dem bort från sina elevprestationer, vilket påverkar lärarrollens agerande. Lärare kan då komma in och *förstöra* denna frihet som ofta kan relateras till bildämnet. Rekvisitan påverkar alltså både lärare och elever som i sin tur påverkar lärarens agerande inom sin roll, vilket kan vara ett exempel på elevfriheten och möblering, vilken ger olika handlingsresultat.

Lärarnas handlingar bestäms av det ögonblick hen befinner sig i bildsalen. När lärare går upp på bildsalens scen får hen en status som bildlärare. Rollen som bildlärare ska bland annat innehålla ordning och reda i klassrummet, att visa sin makt, position, att sysselsätta icke presterande elever med andra pedagogiska uppgifter och att undvika vissa icke-önskvärda ageranden som inte ingår i lärarrollen. Det kan handla om hur lärare vill tänka och göra utanför klassrummets miljö då läraren inte är bunden till rollen som hen får i sitt uppträdande med eleverna. Läraren kommer alltså ta på sig rollen som lärare när hen möter sina elever i bildsalen och då hen visar sin position för eleverna för att organisera klassrummet som det ska.

Bildlärarna agerar via manérens möjligheter, via talet, gester och det de har räknat med sker under bildlektioner. Bildlärare räknar med en lektionsplanering av uppgifter i bildämnet. En bra planering ger bättre resultat där elever ska bli medvetna om sina pedagogiska och konstnärliga prestationer. Lärarna räknar med att ge sina elever feedback och vara deras inspiratör som uppmuntrar deras kreativitet inom bildämnet, vilket ska leda till en aha-upplevelse och en bättre prestation. Lärarna använder även gester och tonfall för att få elever att ta på sig rollen som elev och sysselsätta sig med sina skoluppgifter i bildsalen. Bildlärarna gör ett medvetet val för hur de ska agera, tala och göra gester för att få eleverna att prestera bättre i bildsalen.

Bildlärarna har den dubbla rollen som estet och lärare. Rollerna har skillnader, men också likheter. Estetrollen skiljer sig från lärarrollen i vad som kan sammanfattas som provocerande konstverksamhet, medan lärare ska hålla sig till den samhälleliga normen och vara icke provocerande. Det gäller inte alltid eftersom estetrollen lever under bildlektioner där det ofta är lätt för att ett icke-önskvärt beteende förekommer med hjälp av den så kallade bakre regionen. Gemensamt för lärarrollen och estetrollen är kreativiteten under arbetsprocessen. Därför ger bildsalen elever och lärare möjligheter att ta på sig rollen som estet, vilket kan vara problematiskt för läraryrket. Problematiken förekommer när estetrollen kör över skolans ramar och regler. Då kommer estetens frihet in i klassrummet, vilket begränsar elever och lärare i spelet av sina roller. Det blir därför svårt för lärare och elever att finna en gräns i de så kallade gråzonerna mellan skolans normer *och* regler och konstens frihet. Lärarrollen blir här paradoxal eftersom hen måste spela två motsatta roller under en och samma situation. Både estetrollen och lärarrollen har alltså skillnader och gemensamma egenskaper, vilket ger både möjligheter och svårigheter inom yrkesrollen. Skillnaderna mellan rollerna blir till genom att läraren tar på sig den enas egenskaper och tar bort de andra egenskaperna, trots att den bakre regionen ändå kan framträda i lärarens rolltagande under bildlektionen. Den gemensamma egenskapen blir svår att hantera, eftersom det handlar om att spela två helt skilda roller i samma situation.

Bildlärarna har rollen som ordnaren där läraren bestämmer över elevernas handlingar för att få ordning i klassrummet. Läraren vill via ordning och reda få eleverna att prestera, något som estetfriheten kan hindra. Eftersom bildämnets karaktär skiljer sig från andra ämnen och också innehåller estetiska egenskaper såsom frihet, gör det lättare att elever tar av sig rollen som elev. När elever förlorar sin roll blir läraren ordnaren, som påminner eleverna om att de ska uppträda som elever under bildsalens ramar och regler. Det är inte det lättaste i bildsalen att uppträda lärare och elever och spela sina roller fullt ut med tanke på att konstfrihetens anda ständigt lever under bildlektionen. Därför behöver bildlärarna ikläda sig ordnarrollen mer än lärare i övriga ämnen. Bildlärarna har alltså en ordnarroll i sin yrkesroll, då estetfriheten blir en orsak till att elever inte presterar under bildlektioner.

Dessutom har lärarna rollen som kommunikator i bildsalen. De kommunicerar via tal, gester och i handling med eleverna, men också via elevernas arbeten. Kommunikationen sker för olika ändamål som, för det första, definieras som *ordningskommunikation*, där läraren skapar ordning och reda i bildsalen. En annan kommunikation definieras som *vägledningskommunikation*, då läraren förklarar och vägleder eleverna inför uppgiftsprestationen. Det tredje kommunikationssättet förklaras som *kunskapsöverföringskommunikation* då läraren överför sin kunskap till eleverna via bilduppgifter. Läraren spelar alltså rollen som kommunikator på olika sätt och för olika ändamål.

Lärarnas handlingar förklaras med hjälp av begreppet *intrycksstyrning*. Via intrycksstyrning vill läraren visa elever att hen har en stor kunskap om dem och via olika kommunikationssätt vill läraren påminna elever om deras elevroll. Via intrycksstyrning gör läraren elever skyldiga att följa skoluppgifterna. *Intrycksstyrningen* blir alltså ett hjälpmedel för att eleverna ska spela en önskvärd roll. Lärarens handling förklaras även med hjälp av olika normer som enligt Goffman är en förklaring till våra handlingar. Läraren förhåller sig till olika normer i sitt agerande med eleverna i bildsalen. Den ena beskrivs som den moraliska normen, då läraren vill ge elever frihet över hur de ska agera i klassrummet. Den andra normen som läraren förhåller sig till kallas för den instrumentella normen, den representerar kursplan och det som elever måste lära sig och göra under lektionstiden. En konflikt kan uppstå mellan båda normerna och kan begränsa varandra. Både intrycksstyrning och dessa normer, är enligt Goffman, ett sätt att förklara lärarens handlingar i bildsalen.

De gemensamma dragen mellan estet och lärarrollen är naturligtvis inte problematiskt så länge de inte krockar med inramningsnormer, dvs. bildlärarna är delvis konstnärer i klassrummet så länge de inte kör över de befintliga normerna som finns i bildsalen. Det visar sig vara svårt att alltid se tydliga gränser och de normer dessa bottenar i. Det är alltså en gråzon som kan vara svår att skilja mellan. Frihet eller provokation, exempelvis som de intervjuade lärarna identifierade med estetiken, är svår att hitta en balans och tydlig skiljelinje mellan vilken behåller skolans lagar och ramar. Ingen vet hur lång en provokation eller frihet kan gå och vilket grad av effekt den ger motparten, det är personliga tolkningar som avgör vart gränserna går. Även om läraren påpekar skillnaden mellan estet och lärarrollen kommer hen ändå stundtals under bildlektionen vara *den oönskade estetiken*. När det gäller den oönskade estetrollen, definieras den som en motsats till lärarrollen. De gemensamma dragen såsom teckning och måleri, skapar en gråzon för lärarna att agera som esteter under bildlektioner, även om det hämnar i en icke-läraryposition. Här finner vi roller som kan vara paradoxala för en aktör under två olika roller. Under aktörens uppträdande visar den svårigheten att hantera situationen och hitta den gråa zonen som kan vara relativ och subjektberoende. Både lärarrollen och rollen som estet har alltså agerandet som gemensam nämnare, vilket kan vara problematiskt pga. den gråa zonen och den enskilde tolkningen av situationer.

Brante förklarar den psykologiska aspekten som påverkar lärarrollen och menar att människor bär emotioner i sin handling. Människor kan inte tala om kognition utan känsla och emotion, motivation och spontanitet,⁵² vilket delvis kan ses som den bakre regionen inom denne studie, eftersom den bakre regionen kommer till när läraren tar av sig rollen och agerar i den främre regionen bort från det som kan definieras som en lärarroll.

I stort lägger Brante fokus på ett samhälleligt perspektiv och skolans struktur såsom styrdokument, för att förklara och förstå lärarnas handlingar. Han har stort fokus på lärarens handlingar i ett makronivåperspektiv och menar att även personlig identitet är i någon mening kollektivt,⁵³ medan denne studie ligger i någon mening mer i det mikronivåperspektivet. Ett mikronivåperspektiv, trots alla befintliga normer, kan tolkas som att läraren en individ som i slutändan själv avgör sina handlingar i bildsalen. Vidare menar Brante att alla lärare är individer men de spelar en roll inom skolsystemet, vilket innebär att utförandet av rollen styrs av skolans normer.⁵⁴ Om dessa normer appliceras på de Goffmanska begreppen så innebär det

---

⁵² Brante, Göran (2008): 60

⁵³ ibid:58

⁵⁴ ibid:25

att den strukturella normen gör att lärare förhåller sig till t.ex. styrdokument och skolans struktur.

Ett utforskande av lärare riskerar att bli ofullständigt, om hen inte placeras i ett samhälleligt och kulturellt perspektiv, menar Brante,⁵⁵ medan denna studie ger ett ytterligare perspektiv på den individuella dubbla rolltagande under ännu samma situation såsom att vara lärare och estet i samma ögonblick i bildsalen.

Kortfattat är detta att ta på sig en roll som bildlärare styrt av många olika element som förklarats ovan. Det blir alltså svårt att definiera bildlärarrollen fullständigt, om forskare inte tar hänsyn till dessa i sitt forskande inom läraryrket.

Ett förslag till vidare forskning kan vara att göra en jämförande undersökning mellan bildlärarrollen och andra teoretiska ämneslärare. Som nämnts i uppsatsen ger denna studie fokus på en mikro nivå där lärarnas handlingar tolkas utifrån den rekvisita och den sociala fasadens preferenser. Det skulle vara intressant att titta närmare på lärarnas rolltagande med ett verktyg som innehar både makro och mikro nivåer. Därför kan ett ytterligare förslag till vidare forskning handla om att genomföra en studie mellan den mikro och den makronivå och dess influenser i lärarnas rolltagande. Som ett tredje förslag till ett vidare forskningsstöd, kan uppsatstesensresultat ställs vidare i en större population i en kvalitativ studie, då generaliseringen av denne studiesresultat prövas.

---

⁵⁵ Brante, Göran (2008): 22

6. Referenser

- Andersen & Kaspersen (1999). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund. Studentlitteratur.
- Brante, Göran (2008) *Lärare av idag: om konstitueringen av identitet och roll*. Malmö: Holmbergs.
- Bursjö, I., (2011). *Lärares formande av en yrkesidentitet relaterad till hållbar utveckling*. Bohus: Ale Tryckteam.
- Désirée Von Ahlefeld Nisser, (2009). *Vad kommunikation vill säga : En iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. Stockholms Universitet.
- Ekengren och Hinnfors, 2013. *Uppsatshandbok. Hur du lyckas med din uppsats*. Lund.
- Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Och Wängnerud, L. 2010. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*: Vällingby.
- Engdahl, Emma (2009), *Konsten att vara sig själv*, Malmö: Liber.
- Eva Skåreus, (2007). *Digitala speglar: föreställningar om lärarrollen och kön i lärarstudenters bilder*. Umeå universitet.
- Fangen Katrine (2005). *Deltagande observation*. Malmö. Liber.
- Goffman, Erving, *Jaget och maskerna*, (2000). *En studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Prisma.
- Hansen, Monica (1999) *Yrkeskulturer i möte: Läraren, fritidspedagogen och samverkan*. Göteborg: ACTA Universitatis Goyhoburgensis.
- Martinsson, Eva Rhöse, (2003). *Läraridentitet och lärararbete: Fem livsberättelser*. Karlstads Universitet.
- Petersson, Magdalena (2003) *Identitetsföreställningar. Performance, normativitet och makt ombord på SAS och AirHoliday*. Göteborg: Mara förlag.
- Skolverket. *Att utveckla lärarrollen. Utvärdering av utvecklingsprojekt för lärare*. Referensmaterial.
- Sundin, Olof (2003). *Informationsstrategier och yrkesidentiteter: en studie av sjuksköterskors relation till fackinformation vid arbetsplatsen*. Diss. Högskolan i Borås & Göteborgs universitet. Borås: Valfrid.
- Säll, Evelyn, (2000). *Lärarrollens olika skepnader; estradör, regissör och illuminatör. En longitudinell studie av blivande lärares föreställningar*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Trost och Levin (2010). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund. Studentlitteratur.
- Trost, J., (2014). *Kvalitativa intervjuer*. Lund. Studielitteratur.
- Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig*

forskning. Elanders Gotab.

- Widerberg, K. (2011). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund.

Digitala källor:

- Skolverket, didaktik-vad, hur och varför. Hämtad (24/3-2015)
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik>.
- Wikipedia, All the world's a stage (hämtad: 20150401)
http://en.wikipedia.org/wiki/All_the_world's_a_stage.

Bilaga

Frågorna

Inledningsfrågor:

1. Inom vilken skolform arbetar du?
2. Hur länge har du jobbat som lärare?
3. Hur gammal är du?
4. Förutom bild, undervisar du inom andra ämnen?

Tema 1: Vilka roller man har som estet/konstnär.

1. Vilken relation har du till ämnet estetik/konst?
2. Hur ser du på begreppet estetik/konst? Beskriv.
3. Vilken konstform/ genre ser du upp till? Har du någon typ av lärare som idol?
4. Hur ser du på fri konst? Kan den fria konsten funka även under en bild lektion?
5. Finns det ramar som konstnärerna förhåller sig till? Beskriv vilka.
6. Vilken roll har en konstnär? Beskriv. Är den densamma som din roll som lärare i klassrummet? osv.
7. Vad anser du kännetecknar ett gott konstnärskap/artist? Vad kännetecknar en god lärare?

Tema 2: Vilka roller har man som bildlärare?

1. Vad kännetecknar en god bildlärare?
2. Skiljer sig undervisning inom bildämnet från andra ämnen? Beskriv.
3. Hur skulle du beskriva din roll som lärare?
  - a. (På vilket sätt? Hur?)
4. Vad påverkar dig som lärare? Som estet? Som bildlärare?
  - a. Kommer du ihåg när en ny lag/rekommendation/råd kom från rektor/skolverket. Hur följer du det? Ge exempel på hur du förhåller dig till de reglerna.(inramning)
5. Vad tänker du innan du kommer in i klassrummet? Vilka betydelser har eleverna för dig?(uppträdande)
6. Har du särskilda kläder när du jobbar som lärare? Hur påverkar det dig som lärare? Din position? Sociala status? Din kommunikation med elever? (uppträdande)

Tema 3: Hur rollerna som estet och bildlärare möts i klassrummet.

Mötet mellan estet och lärare, ”bildlektionen” och klassrummet som scen.

1. Hur kan du som lärare hjälpa elever i t.ex. bildtolkning? Ge ett exempel!
2. Vilka förväntningar har eleverna på dig som bildlärare? Och du på eleverna?
3. Ser du skillnader mellan bildämnet och andra ämnen? Vad i så fall? Hur kan du skilja de i från varandra? Vilket förhållningssätt har du till ämnet och eleverna under bildlektionen?
4. Vad säger skolverket om bildlektionen? Hur följer du styrdokumentet? Ge exempel!

5. Påverkar bildsalens miljö eleverna och dig som bildlärare? (t.ex. är stolarna och bordet ställda på ett särskilt sätt?) Hur? På vilket sätt?
6. Vilka normer inom konst begränsar dig i klassen och skolverksamheten. Beskriv de olika normerna om de finns!
7. Skiljer sig konstnärernas frihet från den pedagogiska inramningen? Hur? Ge exempel!
8. Har du särskilda kläder som bildlärare? Som lärare? Som estet? Hur skiljer du de ifrån varandra? Påverkar de dina handlingar i klassrummet? Ute? Beskriv och ge exempel!
9. Vilka fysiska framtoningar, dvs. hur går du, rör dig, står och pratar du i klassrummet? Gör du det på samma sätt i andra sociala sammanhang? Beskriv!
10. Vad är en ”god” lektion? Beskriv hur du gör för att lektionen ska bli bra!